FIATAL MŰSZAKIAK TUDOMÁNYOS ÜLÉSSZAKA XVII.

Kolozsvár, 2012. március 22–23.

VETERÁN-GÉPJÁRMŰ RESTAURÁTOR SZAKMÉRNÖKI KÉPZÉS AZ ÓBUDAI EGYETEMEN

HERVAY Péter, HORVÁTH Richárd, HORVÁTH Sándor

Abstract

The problems of restoration works of art is discussed in this paper. The questions and methods of restoring works of art and museum piece vehicles are compared. The restoration training is limited only to the reatrauration of works of art. Restoring classic vehicles has become increasingly popular not only in Hungary but all over Europe, and the number of companies dealing with this business is rising. This trend was recognised by the Obuda University, which started a classic vehicle restoration engineer education course in 2010.

Keywords:

classic vehicle, restoration engineer education at the Óbuda University

Összefoglalás: A cikk bemutatja a műtárgyak restaurálásának általános problematikáját. Összehasonlítja a műtárgyak és a muzeális gépjárművek restaurálásának kérdéseit, módszereit. Megállapítja, hogy a magyarországi restaurátorképzés csak kizárólag a műtárgyakra korlátozódik. A veterán járművekkel való foglalkozás egyre népszerűbb, nem csak Magyarországon, hanem szerte Európában is, és ez magával hozza a restaurálással foglalkozó cégek tevékenységét. Ezt felismerve az Óbudai Egyetem „Veterán-gépjármű restaurátor” szakmérnök képzést indított 2010-ben.

Kulcsszavak:

restaurálás, szakmérnöki oktatás, etika

1. Restaurátorképzés Magyarországon

A műtárgyaknak is van „életpályája”. A művész miután elkészült a művel, leggyakrabban áruba bocsájtotta. A vevők a legkülönbözőbb okokból vásárolták meg azokat. Ha önmagát, fontos személyt akart megörökíttetni, akkor portrét rendelt. Ha szépérezékét kielégítendő, csendéletet, tájképet, szőnyeget, stb. vásárolt, azt a saját miliójében helyezte el. Ezen kívül a műtárgy a vagyon értékmegőrző funkcióját is megtestesíti. A műtárgyat életében sok behatás érheti. Helytelen tárolási mód, természeti beavatkozás (katasztrófa), háborús rombolás, és mint Michalengelo Pietájával (1. ábra) is történt, egy örült szándékosan okozott kárt benne. A műtárgyakat kezdetektől fogva a művészek, festők, szobrászok javították, ismerve annak anyagait, technikai fogásait. Rendelkeztek a megfelelő művészi tehetséggel, hogy a feladatot el tudják látni. Az elődök munkájának megbecsülése, az érték növekedés miatt is, szükségessé vált egy önálló szakterület kialakulása, a restaurátoroké. Kezdetben csak a művészeti alkotásokat restaurálták. Idő kellett annak felismeréséhez, hogy minden ránk maradt tárgyi emlék pótolhatatlan és tanúja múltunknak, ezért megőrzésükről a legmagasabb színvonalon gondoskodni kell. A restaurátor szakma tartalma, és a képzés is sokat változott az idők folyamán. Az induláskor a restaurátor olyan művész volt, aki festmény vagy szobor javításával is

foglalkozott. Mára teljes szemléletváltás következett be. A nemzetközi szakmai szervezetek megegyeznek abban, hogy a restaurátor-konzervátor új, interdiszciplináris szakterület képviselője.

1. ábra Michelangelo Pietája

A restaurátori-konzervátori tevékenység ma már a teljes tárgyi örökségre kiterjed. A Magyar Képzőművészeti Egyetemen a Restaurátorművész mesterképzési szakon 10 féléves egységes, osztatlan képzés folyik. A képzés szakirányai: képzőművészet (festő-, faszobrász-, kőszobrász), iparművészet (papír-bőr, textil-bőr, szilikát fém-ötvös, fa-bútor). A végzettek mesterfokozatú (MA) diplomát kapnak. A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM is indít Műtárgyvédelmi asszisztens tanfolyamokat. A tanfolyam egy éves (10 hónap, havi egy hét) középfokú végzettséget adó, iskolarendszeren kívüli tanfolyam. Az NSZFI (Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet) az 54 211 12 0001 54 01 OKJ számon nyilvántart egy Restaurátor technikus képzést, követelményei tananyaga megtalálható a www.nive.hu honlapon. A képzés indulásának nyomára nem akadtunk. Megállapítható, hogy Magyarországon, a restaurátorképzés a műtárgyak megőrzését tekinti feladatának. A múlt technikai örökségét képező (közúti) járművek, állagmegőrzésével, felújításával, restaurálásával ezen intézmények nem foglalkoznak.

2. A veterán-gépjármű restaurátor képzés előzményei

Az Óbudai Egyetem Bánki Kara egyik volt tanítványa (Galamb József) munkásságának kívánt emléket állítani. A Ford T-Model megjelenésének (1908. október) 100. évfordulójára vásároltak egy T-Model (2.ábra) gépkocsit.

2. ábra Megérkezik a T-model, az alkotó egykori iskolájába, és a restaurált jármű

A megvásárolt gépkocsi rendkívüli módon dokumentálva volt, az eladási számlák, tulajdonosok követhetőek voltak. A Bánki Kar oktatói, hallgatói két éves munkával teljes körű restaurálást végeztek

a gépkocsin, amelyik a Muzeális Minősítő Bizottság döntése szerint, a maximális 100 pontosra sikerült. A restaurálás folyamán problémák merültek fel. A jármű szerkezetéből adódóan fémipari, faipari, bőr-műbőr, jármű szerkezeti, gépjármű villamossági, felületvédelmi ismeretekre volt szükség. Az elvégzett munkákat, az irodalomkutatás lépéseit dokumentálták. Megkeresték az olyan cégeket, amelyek hasonló tevékenységeket végeznek, és összegyűjtötték a legkisebb ismereteket is.

2.1 Elvi eltérések a műtárgy és a gépjármű restaurálás között

A veterán-gépjármű restaurálása elméletben is eltér a műtárgy restaurálásának céljától és módszereitől. Alap gondolata a „semmit nem ártani, mindent megőrizni” csak kompromisszumokkal lehetséges. A kompromisszum nem járhat a jármű tulajdonságainak, jellegének, korának megsértésével. A dilemma a megőrzés – konzerválás, a felújítás és a restaurálás kérdései között áll fenn. A konzerválás biztosítja a jármű további romlásának megakadályozását, ugyanakkor a gyártási és használati állapot bemutatását. A felújítás a jármű forgalomba tartásának feltételeit javítja, állítja helyre. A működőképesség helyreállítása feltételezi, hogy a veterán jármű a lehető legtöbb alkatrészét megőrzi, csak a működésképtelen darabok cseréje következik be. A fellelhető dokumentációk alapján a lehető legjobban meg kell közelíteni a gyártáskori állapotot, az alkalmazott technológiák során, az akkori kor adottságainak megfelelő anyagokat kell beépíteni, és lehetőleg követni kell a gyártáskori módszereket. A működtethető – üzemeltethető restaurálás során a fentiekén kívül gondolni kell arra is, hogy a gépjárművek üzeme veszélyes üzem, és ennek a kritériumnak is meg kell felelni. A közúton közlekedő járműnek a mindenkor közlekedési szabályoknak is meg kell felelni, úgyis, ha a jogszabályi környezet bizonyos kompromisszumokat megenged a veterán-gépjárművek számára. Minden utólagos beépítést úgy kell elvégezni, hogy az a legkisebb munkával, nyom nélkül bármikor visszaalakítható legyen. Példaképpen megemlítjük, hogy a karos irányjelzővel gyárilag szerelt gépkocsik így a forgalomban nem vehetnek részt, tehát a jogszabályban előírt módon kiegészítő jelzőberendezést kell elhelyezni rajtuk. Mi legyen a kívánatos megoldás? Az alapelv az, hogy a műtárgy egyes elemeinek pótlása, jelentősen térjen el az eredeti műtárgy struktúrájától, jelezve, hogy itt egy rekonstrukcióról vagy pótlásról van szó. A választott példa esetében korrektebb eljárásnak tartjuk, ha a közlekedésben résztvevő járműre „utánfutó irányjelző garnitúrát” szerelünk fel, így téve eleget a közlekedésbiztonsági előírásoknak, és egyben jelezzük, hogy itt egy, a mai kor szabályainak megfelelő kiegészítésről van szó, továbbá egy kiállításon könnyen eltávolítható, így az eredeti állapot mutatható be.

3. Veterán-gépjármű restaurátor szakmérnök képzés az Óbudai Egyetemen

A Bánki Kar oktatói a Ford T-Model munkái során döbrentek rá, hogy a jogszabályi háttér ellenére is rettenetes káosz van a veterán gépjárművek restaurálása terén. A jóindulatú közreműködők, sokszor a megrendelő kívánságainak engedve, visszafordíthatatlan káros beavatkozásokat végeznek a veterán járműveken, amelyeknek a múltunk örökségét kellene hordozniuk. Ezért elhatározták, hogy a felhalmozott ismeretanyagot, megfelelő kiegészítésekkel közkinccsé kell tenni. Két éves, a szakmát képviselő résztvevőkkel folytatott egyeztető munka során kialakították a „Veterán-gépjármű restaurátor” szakmérnöki képzés mintatantervét, jogszabályi háttérét. A munka során a Budapesti Műszaki Főiskola elnyerte az egyetemi rangot, így a 2010-es évben induló veterán-gépjármű

restaurátor szakmérnöki képzés már egyetemi posztgraduális képzéssé vált. A képzés tananyagát a következő elvek szerint határoztuk meg. Elsőként meghatároztuk a képzés kompetenciáit, ezek az eszköz jellegű-, személyes-, módszertani-, szakmai, speciális kompetenciák. A tantárgyakat a következő csoportokba osztottuk be: általános gépjármű ismeretek (a kezdetektől 1970-es évekig), a nemzetközi és a magyar járműgyártás története, korhű és korszerű gyártási környezet, alkatrész pótlások módszerei, gyakorlati ismeretek és mérnöki készségek fejlesztése. A képzés mintatanterve, a tárgycsoportok leírása, a kompetenciák és a képzés egyéb fontos tudnivalói megtalálhatók a képzés honlapján (3. ábra).

3. ábra A képzés honlapjának képe	4. ábra Gyakorlati foglalkozások

Az Oktatási Hivatal 2009-es engedélye alapján, az Óbudai Egyetemen 2010-ben beindult Veterán-gépjármű restaurátor szakmérnök képzés. Az elméleti órák mellett a hallgatóink megismerkedtek a restaurálás legkülönbözőbb szakterületeinek munkafogásaival is (4. ábra). 2012. február elején záróvizsgáztak az első évfolyam.

Összefoglalás

A képzés során figyelemmel voltunk a MAVAMSZ (a Magyar Veteránautós és Motoros Szövetség) állásfoglalásaira, a veterán gépjárművek muzeális minősítésének jogszabályi hátterére. Hallgatóinkat az etikus restaurálás szabályainak maximális betartására ösztönöztük. A befejeződött első restaurátor kurzus tanulságait kielemezve, a tananyagban, annak struktúrájában változtatásokat hajtottunk végre, hogy minél jobban kielégíthessük a képzésre jelentkezők elvárásait. Megállapíthatjuk, hogy Magyarországon ez a képzési forma hiánypótló. A jelentkezőket továbbra is várjuk, és újabb és újabb „Veterán-gépjármű restaurátor” szakmérnök képzéseket indítunk az igényeknek megfelelően.

Irodalom

- [1] www.mke.hu
- [2] www.hnm.hu
- [3] www.nive.hu
- [4] www.minosegoktatas.hu/veteranjarmu-restaurator/index.php

Hervay Péter, adjunktus, **Horváth Richárd** intézeti mérnök,
Dr. Horváth Sándor egyetemi docens, c. egyetemi tanár
Óbudai Egyetem Bánki Donát Gépész és Biztonságtechnikai Mérnöki Kar
1083, Magyarország, Budapest, Népszínház u. 8. Telefon: +36-1-666-5401
E-mail: horvath.sandor@bgk.uni-obuda.hu